

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

סיכום דיון

מסמך זה מהווה את תמצית הדיונים של “פורום שווי הוגן” מתוך מטרה לשתף את הקהל הרחב בעיקרי הדברים. בקריאת המסמך יש להביא בחשבון שמדובר בתמצית הדיון ולא בפרוטוקול מלא. בהתאם למדיניות הפורום, הדברים מובאים שלא בהכרח בציון שמות כל הדוברים, למעט ראשי הפורום בהתאם לעניין. יודגש כי הדברים מייצגים את עמדותיהם האישיות והמקצועיות של חברי הפורום ואינם מייצגים בהכרח את העמדות הרשמיות של הגופים אליהם הם משתייכים.

תאריך המפגש: 8 באפריל 2013

נושא המפגש: “הפרשה ו – Recovery של חובות פגומים במערכת הבנקאית: האם הטיפול החשבונאי הקיים מפספס את המציאות העסקית וההתפתחויות בשווקים?”

חומר רקע למפגש: חומר רקע למפגש אפריל

אורחים שהוזמנו: ארז סופר (BDO, זיו האפט), קובי שמש (בנק הפועלים), מלכיאל שחר (בנק לאומי), מנחם שוורץ (בנק לאומי), ראובן אדלר (PWC, קסלמן את קלסמן), יעקב גמליאל (KPMG, סומך חייקין), רונן ישראל (המרכז הבינתחומי הרצליה).

נוכחים: שלומי שוב, אמיר ברנע, רקפת שני, קרן בנגלס שנער, דרור גילאון, גל עמית, דב ספיר, פיני שמואלי, לילי איילון, יזהר קנה, אסתר סטנובסקי, גיא טביביאן, עדי סקופ, רון מלכא, מאיר סלייטר, דורית סלינגר, יוסף פישלר, דגנית דניאל, אורן פרנקל, אהד עובד, צור פניגשטיין, אפרים דרור, יואב כפיר, דורון גרינברג.

צוות מקצועי: קרן בריג, עידו ספקטור, ליאור שחף ועידו קרקובסקי.

רו"ח שלומי שוב

הדיון יעסוק בחובות פגומים במערכת הבנקאות ובאופן הטיפול בהם. כמו כן, נבחן את הקשר בין טיפול זה ובין מציאות העסקית בשווקים, ועד כמה הוא משקף נאמנה את המציאות הכלכלית.

כידוע, בשנתיים האחרונות מיישמים הבנקים הוראה חדשה שמאמצת את התפיסות האמריקאיות בנושא זה. המודל הזה הוא מיושן יחסית בחשבונאות. בחודש שעבר פרסם ה – IASB הצעה לתקן בדבר הטיפול בהפסדי אשראי עתידיים (expected credit losses). במסגרת ההצעה יהפוך המודל

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

למודל צופה פני עתיד ולא מבוסס עבר, כפי שקיים היום. לפי המודל הנוכחי, חישוב ההפרשה הפרטנית מתבסס על זיהוי אירוע הפסד. בהתקיים אירוע כאמור, ובהנחה שהחוב אינו מבוסס על בטוחה, חישוב הפרשה לחובות מסופקים יתבצע בהתייחס לשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של ההלוואה.

לדעתי, ההיוון לפי שיעור הריבית האפקטיבית המקורית חוטא למהות הכלכלית – ההיוון אומר שאם אירוע ההפסד קרה בהווה או המדידה צריכה להיות לפי הריבית הנוכחית. על מנת לחדד את הבעיה עוד יותר, יתכן הסדר חוב במערכת הבנקאית במסגרתו חברה החייבת תטפל בהסדר כשינוי משמעותי בתנאים, ולכן תגרע את החוב הקודם ותכיר בחוב חדש לפי שווי הוגן, תוך הכרה ברווח גבוהה ההפרש בין השניים. לעומת זאת, הבנק ימשיך להוון לפי הריבית האפקטיבית המקורית.

בנוסף להפרשות הספיציפיות לחובות מסופקים נדרש הבנק לבצע הפרשות קבוצתיות. ההפרשה הקבוצתית עשויה להיות קריטית, וכל שינוי שברירי באחוז ההפרשה הוא בעל השלכות משמעותיות. על פניו, ההפרשה הקבוצתית אמורה הייתה לווסת את ההשפעות בהן אנו דנים. כפי שאנחנו בטח נשמע בדיון היום, גם לעניין זה אין בהכרח השוואתיות מלאה בין הבנקים.

רו"ח קובי שמש

יש לזכור כי הסדר חוב נותן תוקף למה שהבנק, ברוב המקרים, הפריש קודם להסדר. כפועל יוצא, צפוי שיהיה רווח בצד של הלווה.

פרופסור אמיר ברנע

אבל אז נוצרת אסימטריה.

רו"ח שלומי שוב

צריך לזכור שאסימטריה בחשבונאות קיימת לאור עקרון הזהירות או השמרנות, אך בדרך כלל העיקרון מיושם בקשר להכרה בהפסדים ולא להכרה ברווחים. במקרה שתיאיתי האסימטריה היא בכיוון ההפוך: הצד האחד מכיר ברווח, בעוד הצד השני מכיר בהפסד בסכום שונה.

רו"ח קובי שמש

לדעתי, סוגיית ההיוון היא פחות קריטית שכן הגורם בעל ההשפעה הקרדינאלית על השווי הוא ערך התזרימים הנומינאליים (המונה) ולא שיעור ההיוון (המכנה), בעצם הסיכון מקבל ביטוי בתזרים ולכן אין היגיון להוון בריבית גבוהה יותר.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

פרופסור אמיר ברנע

איני מסכים עם דבריד – לעיתים שיעור ההיוון הוא קריטי. כך למשל, במסגרת הסדר החוב של אפריקה ישראל בשנת 2009 לא חל שינוי בערכו הנומינאלי של החוב, אך מחיר השוק של אגרות החוב לאחר ההסדר שיקף תשואה גבוהה כלומר שווי השוק של ני״ע שהונפקו בהסדר ביטא הפסד שווי למרות שנומינלית החוב הקודם כוסה במלואו.

רו״ח שלומי שוב

אציין כי כאשר מדובר באגרות חוב ששוויו כזמינות למכירה, כאשר מתרחש אירוע אשראי יש למחוק את כל ההפרש לרווח והפסד ולהעמיד את אגרות החוב על שוויין ההוגן. המשמעות היא שבמקרה כזה המדידה של ההפסד שמוכר בדוח רווח והפסד מתבססת בהכרח על שיעור הריבית הנוכחי וזו באמת א-סימטריה.

כמו כן, ברצוני להעלות את סוגית ה-Recovery. על פי התקינה האמריקאית, אם הייתה מחיקה חשבונאית, הרישום לא נעשה על בסיס כלכלי, היינו שינוי בתחזיות, אלא רק על בסיס הגבייה בפועל. באופן טבעי, גישה זו עלולה לגרום לדחייה ברישום ה-Recovery של החובות. לדעתי, המודל הקיים גורם לחוסר התאמה ולצרימה בין ההפרשה לבין המציאות הכלכלית. ההחלטה על קיומו של אירוע אשראי היא סובייקטיבית, כך שההכרה בהפרשה היא לגמרי בשליטת הבנק. במודלים העתידיים אנו נתחשב בתחזיות. למעשה, במודל הישן נדרש היה לקבל החלטה דיכוטומית ובמודל החדש ייערך אומדן תוחלתי בדומה לשווי הוגן. למרות שנהוג לחשוב אחרת, טעות באומדן שווי הוגן לנצח תטה להיות קטנה מהטעות שעלולה לנבוע מהחלטה דיכוטומית.

פרופסור אמיר ברנע

למעשה הגישה העתידית מקבילה את הטיפול בתיק האשראי לטיפול החשבונאי בתיק אג״ח זמין למכירה כלומר MTM בכל הנוגע לסיכונים אשראי. יש לשים לב כי תוצאת הגישה הנ״ל היא פרו – מחזורית, וזו בעיה. כאשר מתחילה תקופת מיתון כלכלי נדרש הבנק להכיר בהפסדים בגין חובותיו, והוא יכול להלוות פחות כספים לציבור. מבחינה כלכלית, בתקופת מיתון אנחנו דווקא רוצים שהבנקים ילוו כספים כאמצעי אנטי – מחזורי. התוצאה היא יצירת מערכת לא יציבה מבחינה מאקרו כלכלית.

פרופסור רונן ישראל

אתה יכול לפתור את זה על ידי התערבות של המפקח בשיעורי הלימות ההון.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

פרופסור אמיר ברנע

היכולת לשנות את שיעורי הלימות ההון בתדירות גבוהה היא מוגבלת.

ברצוני להעלות נקודה נוספת: כפי שנאמר, כאשר יש פגיעה ביכולת ההחזר של חברה לווה, החברה הלווה עשויה לרשום רווח ואילו הבנק מצידו יכיר בהפרשה. מן הצד השני, אם מצבה של החברה הלווה משתפר הבנק לא משנה את שער ההיוון כלומר אינו משקף את השיפור במצב הלווה. מכאן, שיתכן כי ברמה הרוחבית המודל משקף נכון את מצב תיק האשראי. יש לזכור כי ככל הנראה בתיק האשראי חלק מהחברות במצב טוב יותר וחלק במצב טוב פחות מאשר במועד מתן האשראי כך שבסופו של דבר התוצאה המתקבלת היא מאוזנת.

מאיר סלייטר

הבעיה המרכזית בניתוח ההפרשה לחובות מסופקים במערכת הבנקאית היא היעדר עקביות. ניתן לראות כי גם בהיעדר אירועים ספיציפיים ההפרשות עולות ויורדות והן משתנות בין הבנקים. כך לדוגמא, ברבעון האחרון בבנק גדול אחד שיעור ההפרשה היה 0.5% ובבנק גדול אחר שיעור ההפרשה היה 0.09%, והכל באותו שוק בדיוק. היעדר העקביות מקשה על הניתוח.

פרופסור אמיר ברנע

במסגרת עבודתך כאנליסט, האם ניתן ליצור תחזית הפרשות בהתבסס על ניתוח מבנה האשראי ופרופורצית האשראי הבעייתי?

מאיר סלייטר

התשובה חיובית. בבניית תחזית הפרשות יש להסתמך על מספר פרמטרים, ובין היתר על סכום ההפרשה הנוכחית בפועל, מבנה תיק האשראי, פרופורצית החובות הבעייתיים, מגמות בתיק האשראי ועוד.

פרופסור אמיר ברנע

האם לשיטתך מוטב שבנק ישראל יכתוב את המיונים או שמא עדיף שכל בנק יפעל כראות עיניו?

מאיר סלייטר

לדעתי דרוש קנה מידה אובייקטיבי אשר יאפשר השוואתיות בין הבנקים. כפועל יוצא, ראוי שבעניין זה יהיה לבנקים כמה שפחות שיקול דעת.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

רו"ח מנחם שוורץ

איני מסכים עם דבריד, ואין לכך אח ורע בעולם. גם בחו"ל לא ניתן להשוות בין הפרשות הבנקים. כך למשל, לקוח מסוים עשוי להיות בעייתי בבנק אחד וטוב בבנק אחר ולו בשל קיומן של ביטחונות. בארץ אנחנו נוהגים לחקות גישות מהעולם מבלי לבחון לעומק אם הן מתאימות לסיטואציה העסקית המקומית.

רו"ח ארז סופר

בדיונים שהיו לגבי ההוראות החדשות אכן הועתקו ההוראות מארה"ב עם שינויים כאלה ואחרים. בעניין אשראי לדיור, טענו שבדומה לאשראי רגיל יש ליישם לגביו הן הפרשה קבוצתית והן הפרשה פרטנית. בנק ישראל החליט לסטות מההוראות, וקבע שהמודל יתבסס על עומק פיגור. לאחר תקופה מסוימת המפקח נאלץ להתערב ולשנות את החלטה זו כי היא לא שיקפה נאמנה את המצב, למרות שבהתחלה הכל חשבו שזה המודל הכי שמרני.

רו"ח יעקב גמליאל

ברצוני להתייחס לדבריו של מאיר. יש להבין שהעולם השתנה ולא ניתן עוד לנתח יתרה מאזנית של הפרשה. הנתון היחיד שניתן לנתחו הוא הוצאות הנובעות מהפסדי אשראי, וזאת מהסיבה הפשוטה שההפרשה להפסדי אשראי כוללת מחיקה חשבונאית. מחיקה חשבונאית עשויה להיכתב אפילו שנתיים מהיום בו החוב נפגם. לאור זאת, יתכן כי הפרשה מסוימת תיגרע ממאזן הבנק בשנה מסוימת ללא כל שינוי במצב הלווה. לאור האמור, הגורם היחיד שאפשר להתייחס אליו הוא ההוצאות מהפסדי אשראי, וגם זה בהסתייגות.

בנוסף, יש להפריד בין ההתייחסות להפרשה הפרטנית וההפרשה הקבוצתית. בהפרשה הפרטנית לעולם לא תהיה אחידות משום שלקוח מסוים או קבוצת לוויים מסוימת עובדת עם בנק אחד או עם קבוצת בנקים ולכל אחד מהם יש תנאים שונים. כפועל יוצא, עיתוי ההכרה בהפסד האשראי יהיה שונה. מנגד, ההפרשה הקבוצתית צריכה לשקף את המציאות הכלכלית וסביר שתהיה אחידה בין הבנקים. במילים אחרות, בענף מסוים לא סביר ששני בנקים יכירו בהפרשה בשיעור שונה באופן מהותי.

עדי סקופ

על מנת לשים את הדברים בקונטקסט, אציין כי ההפרשה לחובות מסופקים היא הסעיף העיקרי בדוחות הכספיים של בנק. כל השיטות בהן אנו דנים למדידת ההפרשה מתבססות על שיקול דעתה של ההנהלה. המצב היה טוב יותר לו בנקים היו מפרסמים את סכום ההפרשה הקבוצתית בגין כל ענף במשק. באופן זה ניתן היה לבחון את סבירות ההפרשות בכל בנק ובנק.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

פרופסור אמיר ברנע

אני מזהה עיוות מסוים שלא ניתן לו מענה בדיון עד כה. נניח כי בנק מחזיק באגרות חוב שהונפקו על ידי לקוח מסוים, והן סווגו כזמינות למכירה. בנוסף, לאותו הלקוח נתן הבנק אשראי. כן נניח כי אגרות החוב והאשראי הם אקוויוולנטים מבחינת בטחונות. במקרה זה נוצרת אסימטריה: בהיעדר ירידת ערך שמוגדרת כפרמננטית בעוד שערוך אגרות החוב ייזקף ישירות להון הבנק, הפרשות בגין הלקוח יזקפו לרווח והפסד.

רו"ח מנחם שורץ

אולם יש לזכור שבמידה ומדובר בירידת ערך פרמננטית גם שערוך אגרות החוב ייזקף לרווח והפסד.

רו"ח ראובן אדלר

ירידת ערך מורכבת משני חלקים – אפקט השוק ואפקט האשראי. במידה וניתן לבדד את אפקט האשראי אז הגיוני להעבירו דרך רווח והפסד. מנגד השפעות אפקט השוק יספגו בקרן ההון.

פרופסור אמיר ברנע

אבל ראינו כבר את הבעיות שזה עושה למשל במקרה של הטיפול בהחזקות פרטנר ע"י לאומי פרטנרס. רבעון אחר רבעון העבירו את ההפרשים דרך ההון ופתאום ברבעון השלישי של שנת 2011 הפחיתו את כל הסכום בבת אחת דרך רווח והפסד – זה אבסורד. אין זה הגיוני שהתאמת שווי של חוב בנקאי תהיה דרך רווח והפסד ואילו התאמת שווי של נייר ערך תהיה דרך ההון. האם הבנק מבין מה פרמננטי ומה לא יותר טוב מהשוק?

רו"ח מנחם שורץ

בארה"ב בגין כל ירידת ערך של אגרת חוב יש לבחון מהו הסכום שנבע מסיכון שוק ומהו הסכום שנבע מסיכון אשראי. בעוד תוצאות סיכון אשראי נזקפות לרווח והפסד, תוצאות סיכון שוק נזקפות לקרן הון. אציין כי יש הרבה דברים שהבנק יודע טוב יותר מהשוק.

רו"ח דב ספיר

הבעיה שפרופסור ברנע העלה מובילה אותנו לבעיה עמוקה יותר בחשבונאות והיא ה-OCI. לדעתי, ה-OCI נוצר כפתח מילוט לבריחה מבעיות חשבונאיות: אם לא יודעים איך לטפל בעניין מסוים, רושמים אותו בקרן הון. ההבחנה בין רווח והפסד לבין OCI היא מלאכותית והיא זו שגורמת לבעיות מסוג זה.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

רו"ח ארז סופר

האמריקאים נוהגים לקבע כל סוגיה בכלל. בנק ישראל מצידו חשב שמה שמועיל לאמריקאים יועיל גם בישראל, במיוחד בנושא חשוב כמו ענף הבנקאות. כפועל יוצא, בנק ישראל אימץ כלל זה וערך בו שינויים. המקבילה האמריקאית להפרשה הקבוצתית היא ה – general reserve. בנק ישראל אימץ את עקרונות המדידה של ה – general reserve וכן קבע מרווח של מינימום ומקסימום לפי ממוצע היסטורי. על ההפרשה לא לחרוג מטווח זה. לדעתי, עצם קיומו של טווח פוגעת ביכולת של המודל להניב תוצאות המשקפות את מצב השוק.

פרופסור אמיר ברנע

התחושה היא שההפרשה היא שרירותית. לעיתים נראה שמדידת ההפרשה כפופה לשיקולים פנימיים לא רלוונטיים כגון רצון לנקות שולחן בעת החלפת הנהלה, תחרות על שיעורי רווח בתוך המערכת הבנקאית, בונסים וכדומה.

רו"ח מנחם שוורץ

בהפרשה פרטנית בוחנים את תזרים הלקוח ובמידה והתזרים אינו מספיק לכיסוי החוב, בודקים גם ביטחונות. בעת הערכת ההפרשה הקבוצתית לוקחים בחשבון גם את העתיד. כל ענף במשק נבחן באופן אובייקטיבי על ידי הכלכלן הראשי של הבנק. בהתאם להערכות הכלכלן הראשי, מכירים בהפרשה בגין כל ענף וענף.

פרופסור אמיר ברנע

אם כן, לא ברורה לי השונות הגדולה בהפרשות הקבוצתיות בין הבנקים. על אף שמדובר באותם ענפים, הכלכלנים בכל בנק מגיעים למסקנות שונות. מה גם שהמיונים לענפים הם מיושנים וצריך לשנות אותם.

רו"ח שלומי שוב

מה הקריטריון שמנחה אתכם בבחירת ההפרשה בתוך הטווח שקבע בנק ישראל וכיצד אתה מסביר את השונות בין הבנקים?

רו"ח מנחם שוורץ

הדבר תלוי בקביעות הענפיות של הכלכלן הראשי. באופן טבעי, בענפים בעייתיים ההפרשה תטה לכיוון המקסימום ובענפים טובים ההפרשה תטה לכיוון המינימום.

יש לשים לב שאם בוחנים את שיעור ההפרשה הכולל ללא חלוקה לענפים בבנק לאומי לעומת בנק פועלים, ההפרש אינו גדול.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

פרופסור רונן ישראל

לדעתי, הטווח נקבע בכדי למנוע מצבים קיצוניים, והוא משמש כאמצעי בקרה למניעת הכרה בהפרשות גדולות או קטנות מדי.

רו"ח ראובן אדלר

ברצוני להתייחס לעניין מסוים שעוד לא דנו בו, ואשר אנליסטים ומעריכי שווי נוטים להתעלם ממנו. בדוחות הכספיים של הבנקים יש ביאור שווי הוגן המתרגם את הדוחות הכספיים למונחי שווי הוגן. הביאור חושף דברים מעניינים רבים, כמו למשל שההון החשבונאי בבנקים גבוה מהשווי ההוגן שלו. הבעיה היא שבביאור לא נערכת הפרדה בין ההשפעה של סיכון השוק לבין זו של סיכון האשראי.

רו"ח שלומי שוב

אנליסטים, האם אתם בוחנים ביאור זה במסגרת עבודתכם?

רו"ח מנחם שוורץ

לא, כי הם לא מאמינים לו.

רו"ח ראובן אדלר

זהו ביאור מאוד חשוב. הביאור הזה מלא הפתעות. כך למשל, יש בנקים המתאפיינים בשחיקה של 10% בהון העצמי ואילו יש כאלה שרוב ההון שלהם נשחק.

כמו כן, ברצוני להתייחס לעניין ההפרשה. אמת, ישנן נוסחאות רבות המשמשות בתחשיב. אולם כשאנו מגיעים לטפל בחובות הגדולים והמשמעותיים, ההתייחסות לנוסחאות אלה פוחתת. בנוגע לחובות אלה, אומדן ההפרשה הוא הרבה יותר ממוקד. אציין כי נאותות ההפרשה נבחנת על ידי מספר גורמים בבנק, ואף נבחנת על ידי הועדה הרלבנטית בדירקטוריון שאף היא מבצעת התאמות. בנוסף, יש לזכור את קיומו של רגולטור הצופה בענף הבנקאות ממעוף הציפור. כך למשל, אם ההפרשה שהוכרה על ידי בנק מסוים נראית לרגולטור חריגה ביחס לבנקים אחרים, הוא דואג לפתור זאת.

פרופסור אמיר ברנע

ברור כי לך יש אמון בהפרשות, אבל אם לשוק היה אמון בנאותות ההפרשות בבנקים לא היה שווי השוק של מניות הבנקים ב – discount כה עמוק יחסית להון העצמי.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

רו"ח שלומי שוב

המטרה המוצהרת בדיווחים העתידיים היא לקרב את ההפרשה לתקופה. כאשר מדידה היא על בסיס תוחלת/ שווי הוגן, נדרש לעדכן באופן שוטף את הציפיות.

מלכיאל שחר

בבנק לאומי על נערכת בדיקה על בסיס רבעוני של כל הלווים הגדולים. הבדיקה היא בשיתוף הגורם העסקי ומחלקת ניהול סיכונים האשראי בבנק, שלה אין כל קשר ללקוח. בדיונים הללו קובעים בין היתר את איכות האשראי ללקוח והאם נדרש שינוי בסיווג. במידה ונדרש לסווג את החוב כפגום, נעשית בדיקה פרטנית בנוגע לחישוב ההפרשה הנדרשת. בדיקה זו נערכת במספר סבבים ובכמה רמות, כך שיש בקרה עמוקה מאוד אחר הלווים.

פרופסור אמיר ברנע

כיצד אתה מסביר קיומן של מחיקות ענק בבת אחת בגין לוויים מסויימים, כמו למשל במקרה של IDB. הרי הרעה במצבו של לווה מתרחשת לאורך זמן, ולכן הייתי מצפה שלא תהיה הפרשה גדולה ופתאומית, אלא הפחתות תדירות וקטנות יותר.

מלכיאל שחר

עליך לזכור כי ישנם מקרים, כדוגמת IDB, בהם קצב ההתדרדרות הוא מאוד מהיר.

רו"ח מנחם שוורץ

בכדי לחזק את דבריו של מלכיאל אתאר לכם מקרה מסוים. החטיבה העסקית של הבנק החליטה שיש להכיר בהפרשה בגין לקוח מסוים. היה ויכוח עם רואה החשבון של הבנק אשר טען שלפי התקנים החשבונאיים, אי אפשר להכיר במלוא סכום ההפרשה. למרות דעתם של רואי החשבון, הבנק הכיר בהפרשה בסופו של דבר.

פרופסור אמיר ברנע

האם ההפרשה מתפרסת על פני תקופה ארוכה לגבי כל לקוח, האם יש כלל דיכוטומי כדוגמת כלל 90 הימים או שיש בדיקה רציפה לכל לקוח?

רו"ח מנחם שוורץ

אנו עוקבים אחר מצב הלקוח באופן רציף. באופן עקרוני, גם אם לקוח משלם באופן שוטף את התשלומים, אם אנו חוזים פגיעה ביכולת ההחזר שלו סביר שנכיר בהפרשה.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

פרופסור רונן ישראל

אני זוכר שבתור דירקטור היינו מקבלים פעם ברבעון את רשימת החובות הבעייתיים. בהרבה מקרים הופיע הסבר על עומק הבעיה, ואכן ראינו התפתחות בהפרשה בין הרבעונים.

פרופסור אמיר ברנע

ברצוני להבין נקודה מסוימת. האם במסגרת הבחינה בודק הבנק את הלקוח כאילו היה נדרש לתת לו אשראי במועד הבדיקה? במילים אחרות, אם הבנק מסיק שלו היה הלקוח נוטל אשראי כיום הוא היה נדרש לתנאים מחמירים יותר, אז זו אינדיקציה שנדרשת הפרשה בגין הלקוח?

רו"ח שלומי שוב

התשובה שלילית. המכניזם שאתה מתאר מכוון למודל החשבונאי העתידי המבוסס על שווי הוגן.

מלכיאל שחר

במסגרת הבדיקה אנו בוחנים במבט צופה פני עתיד את כושר ההחזר והביטחונות של הלווה.

רו"ח יעקב גמליאל

מכוח הוראות בנק ישראל חובה לבדוק אחת לרבעון את כל החובות הבעייתיים. לראייתך, הבנקים פועלים כנדרש בכל הקשור להצפת חובות עם סממני בעייתיות.

ההחלטות שנגזרות מהבדיקה הנ"ל הן שתיים: הראשונה, יש לבחון האם צפוי הפסד אשראי. במידה והתשובה חיובית, יש ליישם הערכה ליכולת הפירעון של החייב הכוללת כימויות ביטחונות הלקוח, הערכת תזרימי המזומנים החזויים ובחינת מקורות פירעון נוספים לצורך כימות יכולת ההחזר של החייב. ההחלטה השנייה קשורה לסיווג. במצב בו חוב זוהה כתקין הוא מקבל את אחוזי ההפרשה הקבוצתית הנורמאליים, אך באם הבחינה מעלה כי יש סממני בעייתיות המצריכות סיווג החוב נדרשת הפרשה קבוצתית גבוהה יותר. במקרה זה הגדלת שיעור ההפרשה הקבוצתית משמש ככרית נוספת לשיקוף מצבו הספציפי של הלקוח.

פרופסור אמיר ברנע

יש לדעתי סתירה לוגית בדברך. לטענתך, בודקים האם צפוי שהלקוח לא יחזיר את חובו. לראייתך, בעצם מתן ההלוואה יש סיכון, כך שמלכתחילה יש צפי כלשהו לכך שהלווה לא יחזיר את הלוואה.

רו"ח גיא טביביאן

ההבדל בין המודל החשבונאי העתידי לבין המודל הקיים הוא בזרקור על סוג הפסדי האשראי: הפסדי אשראי שהיו והפסדי אשראי עתידיים. היום אכן אין הבדל משמעותי בין גישות ה – IFRS וה – USGAAP. בהווה מזהים הפסדי אשראי שכבר התרחשו.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

רו"ח קובי שמש

דבריו רלבנטיים להפרשות הפרטניות. בהפרשה הקבוצתית הגישה היא שונה היות וגם לגבי חובות תקינים מבצעים הפרשה תוך בחינת שיעור הפסדי אשראי בעבר והתחשבות במגמות והשפעות מאקרו.

רו"ח גיא טביביאן

אמת. ההתייחסות להפרשה הקבוצתית מזכירה את ה – IBNR (Incurred But Not Reported) בענף הביטוח. כמו כן, הסובייקטיביות עליה אתם מלינים היא אינה רנטית. העובדה כי חלה הרעה מסוימת במצבו של לקוח לא בהכרח אומרת כי צפוי הפסד אשראי. כך למשל, נניח כי חלה הרעה במצבו של לווה. ידוע כי לו נטל הלווה את ההלוואה היום, היה נדרש לשלם ריבית גבוהה יותר. מצב דברים מעין זה לא בהכרח מאותת על הפסד אשראי צפוי. בהחלט יתכן כי הלווה יעמוד בהחזר התשלומים למרות ההרעה במצבו.

פרופסור רונן ישראל

זה לא מדויק. לו היה מדובר באגרת חוב, אז עקב ההרעה במצב הלווה שווייה היה יורד. בדוגמא שצינת ברור שחלה עליה בסיכון שהלווה ישלם לך פחות כסף.

רו"ח גיא טביביאן

ברצוני להתייחס לסוגיה נוספת. בעת אומדן ההפרשה נדרש בין היתר לאמוד את התזרימים הצפויים מהלווה. אומדן זה הוא קשה וסובייקטיבי. בנוסף יש לזכור שהפרשות לחובות מסופקים קיימות בכל עולם העסקים ולא רק בענף הבנקאות. על רקע זה יש לזכור כי לחברות רגילות אין את יכולות הבדיקה והניתוח הקיימות בבנקים. לאור אלה לדעתי, המודל המוצע הוא בעייתי.

ארצה להתייחס גם לצרימה קיימת ברמת המאקרו: מצד אחד החשבונאות שואפת לשקף באופן טוב יותר את המציאות הכלכלית, ומצד שני יש המאשימים את חשבונאות ה – Mark to Market בהחרפת משברים פיננסיים, שכן היא פוגעת בהלימות ההון של גופים פיננסיים.

פרופסור אמיר ברנע

אני יורד לסוף דעתך בכל הקשור למדידה מבוססת עבר מול מדידה צופה פני עתיד של הפרשות. מדברך עולה כי בהווה הקריטריון החשבונאי להכרה בהפרשה הוא השאלה האם צפוי שהלקוח יעמוד בהתחייבויותיו. במידה והתשובה חיובית, אז החוב אינו פגום ולא נדרשת הפרשה.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

רו"ח גיא טביביאן

אם במועד מתן ההלוואה העריך הבנק שההסתברות להחזר הכספים היא 97% ותקופה לאחר מכן ירדה ההסתברות ל- 90%, אין ספק שחלה הרעה באיכות החוב.

רו"ח שלומי שוב

האם במקרה בו תיארת נדרש לשיטתך להכיר בהפרשה בגין ההרעה במצב הלווה? הרי זה בדיוק לב הבעיה. היום בחשבונאות הנוכחית הדיכטומית לא מבצעים כאן הפרשה ובחשבונאות העתידית כן יבצעו.

רו"ח גיא טביביאן

מנגד, לו היה מדובר באגרת חוב זמינה למכירה ללא ספק השווי שלה היה יורד. כפי שצינתי, הבעיה המרכזית במודל המוצע קשורה בקושי הרב ליישמו ובפרט בקושי להעריך את הפסדי האשראי הצפויים. מודלים המבוססים על סיכון ודירוג פנימי הבאים לידי ביטוי בשווי הוגן, הם קלים יותר ליישום, אובייקטיביים יותר ורלוונטיים יותר לאנליסטים.

פרופסור אמיר ברנע

הטיעון המרכזי הוא כזה: החשבונאות משנה את כללי המשחק כאשר היא קובעת מעבר למודל צופה פני עתיד. במצב הדברים כיום, אם מצבו של לקוח סביר וצפוי שיעמוד בהתחייבויותיו, אז אין בעיה. לעומת זאת בחשבונאות העתידית, אם אותו הלקוח היה נדרש לריבית גבוהה יותר לו היה נוטל אשראי במועד הבדיקה, אז יש לחשב את ערכה הנוכחי של ההלוואה הקיימת בהתייחס לשיעור הריבית העדכני ולהכיר בהפרשה בגובה ההפרש בין הערכים.

רו"ח קובי שמש

להערכתך, למודלים העתידיים לא תהיה השפעה מהותית היות ולגבי ההפרשה הקבוצתית החישוב דומה יותר לגישה של Expected Loss. השפעה תהיה אולי אם ישתנה התחשיב כך שיתבסס על פרמטרים מבוססי שוק ולא עוד על ענפי משק ודגימות של מינימום ומקסימום.

רו"ח ארז סופר

ברצוני להתייחס להשוואה שעלתה בין אשראי בנקאי ובין אגרות חוב זמינות למכירה. בהקשר זה נתקלתי לא אחת במקרים בהם גופים שונים הציעו לבנקים לרכוש אגרות חוב שהוחזקו על ידי הבנקים ונסחרו בתשואה של 40%. במקרים אלה סירבו הבנקים למכור את אגרות החוב שכן ראו את הדברים אחרת.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

על הפורום:

מטרת “פורום שווי הוגן” (FVF) Fair Value Forum, הפועל במסגרת התכנית בחשבונאות של בית ספר אריסון למנהל עסקים במרכז הבינתחומי הרצליה, היא לתרום לאיכות המידע בשוק ההון, ולייצר שיח מקצועי פורה בנושא. הפורום שמקיים מפגש חודשי, משמש קבוצת חשיבה שמייצרת דיוני עומק בסוגיות שנמצאות על סדר היום ומשמש פלטפורמה לשיתוף ידע, זיהוי בעיות, תהליכים ומגמות וכ- Best Practices למדווחים, לרואי החשבון ולמשקיעים.

הפורום, בראשותם של פרופ' אמיר ברנע, הדיקן המייסד של בית ספר אריסון למנהל עסקים, ורו"ח שלומי שוב, סגן דיקן (חשבונאות), בית ספר אריסון למנהל עסקים, כולל מומחים מובילים מהאקדמיה ומהפרקטיקה בתחומי החשבונאות הפיננסית, הכלכלה והמימון וכן משתתפים בו נציגים של מדווחים, אנליסטים וגופי הרגולציה הפיננסית בישראל וחיבור בין תחומי הידע השונים.

סיכומי הדיונים שמתפרסמים לציבור הרחב מבוצעים על ידי הצוות המקצועי של הפורום המורכב מבוגרים מצטיינים של התכנית בחשבונאות.

אתר הפורום: www.fvf.org.il

תכנית בחשבונאות

"פורום שווי הוגן" - FVF - Fair Value Forum

משתתפי הפורום (לפי סדר א'-ב'):

רו"ח לילי איילון (רשות החברות הממשלתיות), פרופ' רפי אלדור (המרכז הבינתחומי הרצליה),
 גיורא אליגון (אקטואר), רו"ח אלי אל-על (חברת שווי הוגן), פרופ' צבי אקשטיין (המרכז
 הבינתחומי הרצליה), רו"ח אביבית בן שמחון (KPMG סומך חייקין), רו"ח נבו ברנר, אבי בראור
 (אקטואר), ירון בלוח (לאומי פרטנרס), רו"ח דוד גולדברג (לשכת רואי חשבון), פרופ' דן גלאי
 (האוניברסיטה העברית), אלון גלזר (לידר ושות'), רו"ח עידו גליל (הפיקוח על הבנקים, בנק
 ישראל), פרופ' צבי וינר (האוניברסיטה העברית), רו"ח דני ויטאן (KPMG סומך חייקין), רו"ח
 שחר זיו (זיו האפט BDO), רו"ח יובל זילברשטיין (גיזה זינגר אבן), רו"ח גיא טביביאן (ברייטמן
 אלמגור זוהר Deloitte), סיגל יששכר (מידרוג), רו"ח רם לוי (Variance Economic Consulting Ltd),
 מר איציק מאיסי (אלון ריבוע כחול), רו"ח גיל מור (PWC קסלמן את קסלמן), רו"ח רונן
 מנשס (קוסט פורר גבאי את קסירר EY), חיים מסילתי (שמאי מקרקעין), רו"ח זאב נהרי (בנק
 ערבי ישראלי), רו"ח דב ספיר (המוסד הישראלי לתקינה), פרופ' יורם עדן (המסלול האקדמי
 המכללה למנהל), רו"ח גל עמית (עמית חלפון), יוסף פישלר (שמאי מקרקעין), רו"ח צור
 פניגשטיין (PWC קסלמן את קסלמן), רו"ח אורן פרנקל (אלוני חץ), רו"ח דורון קופמן (נשיא
 לשכת רואי חשבון), רו"ח גדי קוניא (גזית גלוב), רו"ח יזהר קנה (פאהן קנה ושות'), רו"ח עינת
 שפרלינג (קוסט פורר גבאי את קסירר EY), פרופ' עודד שריג (הממונה על שוק ההון, ביטוח
 וחיסכון, משרד האוצר), שלי תשובה (טריגר פורסייט).